

RAPORTARE ȘTIINȚIFICĂ

Raportul Științific 2025

Contract nr. 62 din 18/03/2024; ERANET-ENUTC-unLoc-2

etapă nr. 2/2025 (1.01/2025 - 31/12/2025)

Titlu proiect: Explorarea sinergiei dintre om și inteligența artificială în arhitectură. Design-ul spațiului urban cu ajutorul inteligenței artificiale, a creativității artistice și colaborarea comunității (**unLoc**)

Descrierea științifică, cu punerea în evidență a rezultatelor etapei anuale și gradul de realizare a obiectivelor

Etapa 2. SOCIAL FEEDBACK - interviuri cu patru grupuri de rezidenți din orașele participante în proiect

În cadrul WP1, am vizitat cele patru orașe incluse în proiect: Cracovia, Varșovia, Riga și București. Am aflat despre istoria arhitecturii și clădirile și locurile reprezentative asociate cu termenul „putere” și control în timpul regimurilor comuniste. În timpul celor patru vizite de studiu, am analizat similitudinile și particularitățile diferitelor elemente arhitecturale.

Prin implicarea experților, WP1 a creat premisele pentru selectarea a trei elemente arhitecturale (ITEM 1, ITEM 1 și ITEM 3) din fiecare dintre cele patru orașe, care au fost investigate în continuare în WP2 și transformate folosind IA. În București, de exemplu, Casa Presei Libere (numită și Casa Scânteii în timpul regimului comunist) este unul dintre cele trei elemente alese pentru investigarea feedback-ului social (WP2). Vom denumi în continuare ITEM, ITEM 2 și ITEM 3 cele trei elemente arhitecturale selectate în fiecare dintre cele patru orașe, pentru a prezenta ceea ce ne propunem să investigăm în WP2.

WP2 (Etapa 2) și-a propus să aprofundeze înțelegerea semnificațiilor pe care locurile și clădirile le au pentru locuitorii din orașele desemnate (cetățeni și cartiere), extinzând astfel proiectul cu o perspectivă socială, incluzivă și democratică. WP2 oferă perspectiva persoanelor care trăiesc în comunitățile urbane analizate.

Mai jos sunt prezentate principalele întrebări de cercetare ale studiului derulat, pe bază de interviu, în toate cele 4 orașe, utilizând interviuri individuale semi-structurate cu rezidenți și experți.

RQ1 [General]: Care sunt opiniile locuitorilor și ale experților locali cu privire la clădirile/piețele/elementele arhitecturale reprezentative/emblematică pentru regimul comunist din fiecare dintre cele patru orașe?

RQ2: Pentru fiecare oraș: Care este imaginea ITEM1 în opinia locuitorilor și a experților? Care este istoria ITEM 1 pe care o amintesc/menționează și cum au interacționat cu ITEM 1 atunci când locuiau în oraș?

RQ3: Pentru fiecare oraș: Care este imaginea ITEM 2 în opinia locuitorilor și a experților? Care este istoria ITEM 2 pe care o amintesc/menționează și cum interacționează cu ITEM 2 atunci când locuiesc în oraș/de asemenea din punct de vedere profesional (de exemplu, în proiecte, cercetare) – pentru experți?

RQ4: Pentru fiecare oraș: Care este imaginea ITEM I 3 în opinia locuitorilor și a experților? Care este istoria ITEM 3 pe care o amintesc/menționează și cum interacționează cu ITEM 3 atunci când locuiesc în oraș/de asemenea din punct de vedere profesional (de exemplu, în proiecte, cercetare) – pentru experți?

RQ5: Care sunt opiniile locuitorilor și ale experților cu privire la versiunile ITEM 1, ITEM 2 și ITEM 3 reproiectate folosind IA?

Pentru București, cei trei itemi, aleși în cadrul primei etape sunt: **ITEM 1 =Casa Presei Libere;**
ITEM 2 = Teatrul Național; ITEM 3 = Casa Poporului

Acestă etapă a avut ca scop investigarea adecvării funcționalităților elementelor de arhitectură selectate, din punctul de vedere al rezidenților și al experților locali. Noile proiecte, care utilizează IA, sunt exemple de arhitectură durabilă și ecologică, având funcționalitățile de

care au nevoie rezidenții și reducând puterea în favoarea incluziunii. Solicitând feedback din partea rezidenților, mutăm accentul de la arhitectura „verticală”, dominată de putere, la o abordare mai „orizontală” și consultativă. O astfel de abordare este în concordanță cu literatura recentă de urbanism și subliniază potențialul instrumentelor digitale de a face procesele de planificare participative și incluzive.

Metodologia folosită

Pentru a explora întrebările de cercetare prezentate mai sus, am utilizat o abordare calitativă, prin intermediul unor interviuri semi-structurate cu locuitorii și experții urbani din toate cele 4 orașe (24 de interviuri în fiecare oraș). Interviurile au fost realizate față în față și online și au avut durată estimată de 60 până la 90 de minute fiecare. Intervievatorii au fost cercetători locali care au beneficiat de formare înainte de colectarea datelor și au experiență anterioară în interviuarea persoanelor în scopuri de cercetare. Interviurile au fost realizate în limbile locale și traduse literal în limba engleză. Aceste interviuri au fost înregistrate audio, cu acordul participanților. Participarea la studiu a fost strict confidențială, iar orice informație care ar putea duce la identificarea participanților a fost eliminată pentru a asigura confidențialitatea. Fiecare participant a primit un cod pentru a garanta anonimatul în analiza și diseminarea datelor.

Etapa 2. SOCIAL FEEDBACK - interviuri cu patru grupuri de rezidenți din orașele participante în proiect

Act. 1. Elaborarea manualului carea sta la baza cercetării conduse pe bază de interviu în cele trei țări (România, Polonia, Letonia)

Act 2. Stabilirea protocolului de cercetare

Act3. Manualul cercetării privind feedback-ul social al rezidenților din orașele participante la cercetare

Act 4. Colectarea datelor și elaborarea raportului final privind feedback-ul social

Rezultate Etapa:

Certificatul etic al cercetării

Protocolul de cercetare - manualul privind derularea cercetării

Ghidurile de interviu pentru conducerea interviurilor, în fiecare oraș

Raportul de cercetare rezultat în urma conducerii interviurilor

Aceste activități și rezultate au fost realizate în totalitate în perioada 1/01/2025 - 31/12/2025, aferentă celei de a etape a proiectului

Sumar al progresului proiectului

Activități derulate

Activitatea 1. Am redactat manualul privind conducerea cercetării pe bază de interviu, conform metodologiei descrise mai sus. Interviurile au fost conduse în fiecare dinre cele 4 orașe: București, Cracovia, Varșovia și Riga, 24 interviuri în fiecare oraș, un total de 96 de interviuri, care au fost înregistrate, transcrise *verbatim* și analizate. Cercetarea a avut la bază un manual specific, care a constituit livrabil pentru această etapă și un certificat de etică obținut la SNSPA, privind derularea în condiții etice a secției participanților, stocării și analizei datelor, cu respectarea metodologiei de cercetare specifice interviurilor semi-structurate.

Conform manualului care a stat la baza cercetării, participanții au fost selectați pentru a face parte din 4 grupuri distincte (6 interviuri per grup):

(1) *Tinerii rezidenți* (YR) ai orașului cu vârste cuprinse între 18 și 25 de ani, care locuiesc în prezent în oraș și care locuiesc în oraș de 5 ani consecutivi sau mai mult.

(2) *Rezidenții în vârstă* (OR) - adulți cu vârsta de 60 de ani și peste, care locuiesc în prezent în oraș și care au locuit în oraș în perioada comunistă 5 ani consecutivi sau mai mult și recent (de 5 ani consecutivi sau mai mult)

(3) *Locuitori din proximitatea clădirilor selectate* (PR). Situația de proximitate este descrisă astfel: persoane care locuiesc în locul selectat din punct de vedere arhitectural (ITEM 1, ITEM 2 și ITEM 3) - proximitate față de clădire/loc sau cartier (în apropierea clădirii/locului) - pentru a putea vedea locul în fiecare zi sau persoane care lucrează/desfășoară diverse activități în clădire în mod regulat (cel puțin o dată pe săptămână).

(4) *Rezidenți experți* (ER). Termenul „expert” este definit ca: experți urbani – de exemplu, arhitecți, specialiști în conservare a clădirilor, istorici de artă, artiști și funcționari responsabili cu planurile de dezvoltare urbană. Experții vor oferi opinii profesionale cu privire la relevanța clădirilor/locurilor desemnate ale comunităților urbane.

Activitatea 2. Împreună cu echipa din cele trei țări, am discutat manualul creat special pentru cercetare și am stabilit protocolul pentru: selecția participanților, conducerea și

înregistrarea interviurilor, elaborarea transcriptelor pentru fiecare dintre cele 24 de interviuri conduse în fiecare oraș și respectiv prezentarea celor mai importante rezultate– sprijinind astfel raportul final de cercetare, care este livrabil în această etapă.

Redăm, mai jos, elementele cele mai importante ale acestui protocol:

Pentru grupurile YR (rezidenți tineri) și OR (rezidenți vârstnici) am utilizat ghiduri de interviu specifice. Criteriile de selecție pentru participanții din aceste două grupuri sunt descrise mai sus. În plus, am asigurat un echilibru între sexe și nivelul de educație, în selecția participanților.

Pentru grupul PR (rezidenți în proximitate) am utilizat un ghid de interviu specific. Echilibrăm eșantionul privind proximitatea rezidenților cu ITEM 2 (element arhitectural selectat 1), ITEM 2 (element arhitectural selectat 2) și ITEM 3 (element arhitectural selectat 3). Pentru fiecare element am realizat realiza 2 interviuri.

Pentru ER (grupul experților), am utilizat un ghidul de interviu separat. Am luat în considerare faptul că participanții din acest grup au atât rolul de rezidenți, cât și de experți.

Toți participanții au semnat consimțământul informativ, după ce li s-a explicat scopul acestui studiu și au fost de acord să participe la interviuri și să fie înregistrați audio. Participanții au fost informați cu privire la scopul științific al studiului nostru, precum și cu privire la faptul că anonimatul și confidențialitatea sunt garantate de procedurile noastre de cercetare.

Codificarea numelor participanților

Pentru a menține anonimatul participanților, am utilizat coduri în datele partajate între membrii echipei noastre de cercetare și analizate ulterior. Am avut 6 interviuri în fiecare dintre cele patru grupuri, un eșantion total de 24 de interviuri per oraș. În prezentarea datelor și partajarea datelor între membrii echipei de cercetare, am utilizat coduri.

Procedura de codificare este descrisă mai jos.

- Pentru grupul YR: YR_1_B (interviu 1 cu un tânăr rezident din București); Utilizăm B pentru București, K pentru Cracovia; R pentru Riga; W pentru Varșovia
- Pentru grupul OR: OR_1_B (interviu 1 cu un tânăr rezident din București); Utilizăm B pentru București, K pentru Cracovia; R pentru Riga; W pentru Varșovia
- Pentru grupul PR: PR_1_B (interviu 1 cu un tânăr rezident din București); Utilizăm B pentru București, K pentru Cracovia; R pentru Riga; W pentru Varșovia

- Pentru grupul ER: ER_1_B (interviu 1 cu un tânăr rezident din București); Utilizăm B pentru București, K pentru Cracovia; R pentru Riga; W pentru Varșovia

Utilizăm aceste coduri și în fișierul Excel care va fi distribuit pentru a înregistra informațiile generale ale participanților din fiecare dintre cele 4 orașe.

Transcripturile, furnizate în limba engleză (documente Word) și distribuite în cadrul echipei noastre de cercetare trebuie să specifice și codul fiecărui participant (în numele fișierului și pe prima pagină a documentului Word), așa cum s-a descris mai sus.

Transcripturile

Interviurile au fost înregistrate în limbile locale, iar fișierele audio au fost stocate numai de echipele locale, în conformitate cu reglementările locale. Transcrierile partajate cu echipa de cercetare au fost în format Word (separate pentru fiecare interviu) și în limba engleză. Transcripturile manuale au fost posibile. S-a recomandat utilizarea <https://turbo.scribe.ai/>, deoarece este o aplicație accesibilă gratuit. Pentru traducerea în limba engleză, DeepL (<https://www.deepl.com/en/translator>) a fost o opțiune recomandată.

Colectarea și partajarea datelor

Interviurile au putut fi realizate personal sau online, în funcție de oportunitățile locale. Toate interviurile trebuiau realizate în limba locală și înregistrate audio. Transcripturile – verbatim trebuiau furnizate de fiecare echipă de cercetare, în fiecare dintre cele 4 orașe, separat pentru fiecare interviu și urmând procedura de codificare descrisă mai sus. Informațiile socio-demografice au vor fi incluse într-un fișier Excel, cu datele colectate de la toți participanții intervievați, în toate orașele. Un rezumat al concluziilor fiecărui grup a fost prezentat de fiecare echipă într-un format agreat.

Analiza datelor

Datele au fost analizate comparativ, pentru toate cele 4 orașe implicate în studiu, utilizând și comparații între opiniile locuitorilor și ale experților. Un raport comun de cercetare a fost furnizat de liderul acestei etape, SNSPA.

Datele permit analize, în continuare, separat: (1) pe oraș; (2) pe grup; (3) comparativ între locuitori și experți etc. și constitui baza publicațiilor științifice realizate de echipa de cercetare

Prezentarea rezultatelor

- Rezultatele au fost prezentate și diseminate comunității științifice prin lucrări de cercetare și prezentări la conferințe.

- Diseminarea către un public larg: prin intermediul site-ului web (prezentarea rezultatelor într-o formă sintetică) și al rețelelor sociale
- Diseminarea către diverse părți interesate: prezentarea principalelor concluzii către socialiști în urbanism, municipalități și asociații profesionale (de exemplu, de artiști și arhitecți) din toate cele 4 țări implicate în proiect
- Utilizarea rezultatelor pentru celelalte WP-uri din proiect.

Act 4. Colectarea datelor și elaborarea raportului final privind feedback-ul social

Datele colectate în cadrul activităților descrise anterior au stat la baza unui raport de cercetare care a cuprins analiza și interpretarea datelor rezultate în urma obținerii feedback-ului de la rezidenții și experții celor patru orașe, raport redactat de echipa SNSPA, în limba engleză și care constituie principalul livrabil al proiectului, în această etapă (etapa a 2-a, WP2)

Redăm mai jos principalele rezultate ale acestui raport, așa cum au rezultat din analiza feedback-ului social în București.

Casa Poporului (denumirea utilizată de obicei de respondenți) a apărut ca un simbol arhitectural al regimului comunist menționat în mod constant de toți respondenții din acest grup. Fiind martori ai construcției sale, aceștia au exprimat o conștientizare profundă a efortului imens investit în proiect. Această conștientizare a subliniat o caracteristică cheie care a făcut ca clădirea să devină emblematică: o investiție masivă într-o perioadă marcată de raționalizarea alimentelor și a utilităților și demolarea unui întreg cartier, totul pentru a proiecta o imagine a puterii României.

O temă recurentă în interviuri a fost accentul pus pe disponibilitatea regimului comunist de a aloca resurse substanțiale proiectelor considerate reprezentative pentru puterea sa. Această trăsătură a fost identificată ca un factor determinant în recunoașterea clădirilor ca „emblematică pentru regimul comunist”. Utilizarea de materiale și finisaje de înaltă calitate în construcția apartamentelor din cartierele nomenclaturii, de exemplu, a contribuit la perceperea acestora ca simboluri ale acelei epoci, reflectând investiția financiară și de muncă semnificativă direcționată către ele.

Hotelul Intercontinental și ansamblul **Teatrului Național** au fost frecvent identificate ca reprezentări arhitecturale iconice ale Bucureștiului din perioada comunismului. Respondenții au observat o schimbare în imagistica simbolică a orașului, această piață înlocuind treptat

Atenulul Român ca reprezentare principală a Bucureștiului. Cărțile poștale, revistele turistice și alte materiale promoționale au început să prezinte aceste clădiri ca repere proeminente, servind efectiv ca avatar pentru cele mai remarcabile caracteristici arhitecturale ale orașului.

Vorbind despre *Casa Presei Libere*, grupul de rezidenți peste 60 de ani (OR_group) a demonstrat cel mai înalt nivel de informare cu privire la sursa sa de inspirație, Universitatea Lomonosov. Stilul său arhitectural a fost descris din punct de vedere tehnic ca fiind „socialist”, potrivit perioadei respective, dar termenii utilizați cel mai frecvent pentru a-l descrie arătau o mare apreciere față de această clădire: „stabil”, „puternic”, „impozant”, „auster”, iar de câteva ori această caracterizare a fost utilizată pentru a o compara cu clădirile din zilele noastre.

Grupul de rezidenți vârstnici (OR_group) a fost în general familiarizat cu interiorul clădirii **Casa Presei Libere**, subliniind adesea contrastul puternic dintre fațada sa simplistă și interiorul elegant și somptuos. Acest contrast era considerat o altă trăsătură care făcea clădirea reprezentativă pentru epoca sa – investiția semnificativă în materiale de înaltă calitate în timpul construcției sale. În ciuda familiarității cu interiorul, respondenții și-au exprimat incertitudinea cu privire la funcționalitatea clădirii. Deși au menționat intuitiv activitățile legate de presă și mass-media, dimensiunea clădirii i-a determinat să pună la îndoială eficiența și utilizarea spațiilor sale. Respondenți descriu zona înconjurătoare ca fiind straniu de liniștită și oarecum neglijată, creând un contrast izbitor între clădirile moderne construite recent în apropiere și zona neîngrijită adiacentă Casei Presei Libere.

Respondenții au subliniat că zona înconjurătoare, mai degrabă decât clădirea în sine (Casei Presei Libere), necesită îmbunătățiri, fiind interesați de modificările cu AI propuse de echipa de cercetare.

Rezultatele privind modificările cu AI propuse în cadrul proiectului au arătat o disponibilitate mai mare a respondenților, indiferent de vârstă, pentru a modifica aspectele legate de arhitectură a Casei Presei libere, comparativ cu celelalte două clădiri evaluate, Casa Poporului și respectiv Teatrul Național. În plus, modificările produse de AI cu includerea spațiilor verzi și a elementelor de sustenabilitate au fost cele care au intrunit cel mai mare nivel de aprobare dintre cele prezentate, indiferent de categoria de respondenți

Respondenții, tineri și vârstnici, au manifestat reticență față de toate variantele de AI propuse ca modificare arhitecturală pentru Teatrul Național (ITEM 2), clădire considerată simbol al Bucureștiului, emblemă și cu un aspect acceptat deja de respondenții de diferite

vârste. Reticența a fost mai scăzută, în cazul Casei Poporului (ITEM3) - clădire care a generat cele mai multe controverse între opiniile rezidenților și diferențe între experți, grupul vârstnicilor și grupul tinerilor intervievați. Singura clădire emblematică din perioada comunistă față de care indivizii intervievați din toate cele patru grupuri analizate au manifestat deschidere față de o modificare la nivelul arhitecturii și funcționalității a fost Casa Presei Libere (ITEM 1) – clădire fără o identitate curantă clară, despre care respondenții știu mai puține lucruri, îi identifică greu funcționalitatea și încadrarea în peisajul comunitar.

În concluzie, interviurile conduse în cadrul pachetului de lucru WP2 (etapa 2) au lămurit valoarea unor elemente simbolice de arhitectură din perioada comunistă, pentru diverse grupuri de rezidenți și deschiderea acestora privind folosirea AI pentru a crea prototipuri arhitecturale noi, mai încadrate ca aspect și funcționalitate vieții curente în București. Prin includerea în cercetare a respondenților de diferite vârste, tineri, vârstnici, din proximitatea itemilor analizați și experți, am putut avea o viziune comprehensivă asupra semnificațiilor atribuite de locuitorii Bucureștiului și comparativ locuitorii celorlalte trei orașe analizate (Cracovia, Varșovia și Riga) referitoare la arhitectura comunistă și conceptul de *architecture of power*, central în cadrul prezentului proiect.

Indicatori de rezultat

Echipa de la SNSPA, sub coordonarea prof. univ. dr. Loredana Ivan a realizat, **în 2025**, următorii indicatori de rezultat:

Un capitol într-un volum de tip Conference Proceedings – open access indexat ISI

Ivan, Loredana. The architecture of power: Views of the residents of Bucharest on emblematic communist buildings and the use of AI in creating new meanings. *ICERI2025 Proceedings* (pp. 6477-6483) IATED. <https://doi.org/10.21125/iceri.2025.1787>

Un capitol într-un volum apărut la o editură de prestigiu internațional, open acces

Ivan, L. (2025). From digital skills to digital repertoires: Towards a more inclusive conceptualisation of technology use in an aging society (pp. 20-35). În Riitta Hänninen, Sakari Taipale and Laura Haapio-Kirk (Eds.) *Embedded and Everyday Technology: Digital repertoires in an ageing society*. Londra: UCL Press

Prezentarea și diseminarea premisiilor proiectului, legate de feedback-ul social, în două conferințe internaționale și un simpozion

Ivan, Loredana (2025). Listening to the CITY: How people see the architecture of power today, 5.11.2025, Art Academy of Latvia, Riga. <https://unloc.uken.krakow.pl/rethinking-the-architecture-of-power-wystawa-w-rydze/>

Ivan, L. (2025). The architecture of power views of the residents of Bucharest on emblematic communist buildings and the use of AI in creating new meanings. *18th annual International Conference of Education, Research and Innovation (ICERI 2025)*, 10-12 Noiembrie 2025 - Sevilla, Spania https://iased.org/concrete3/session_detail.php?session_id=7316

Ivan, Loredana, & Mihail, Andrei (2025). Community in Crisis: The Future of a Romanian Locality Abandoned to Time. *ECREA Risk and Crisis Communication Section* Septembrie 15-17, 2025, București. <https://commcenter.eu/ecrea-crisis-8/program/>

Diseminare (altele)

Prezentarea rezultatelor cercetării legate de feedback-ul social

- la expoziția de final a proiectului, organizată la Riga, 5.11.2025

Rethinking the architecture of power .<https://unloc.uken.krakow.pl/rethinking-the-architecture-of-power-wystawa-w-rydze/>

Diseminarea proiectului și a obiectivelor sale s-a făcut în spațiul virtual, după cum urmează

- Pe site-ul proiectului <https://unloc.uken.krakow.pl/>
- Pe site-ul Urban Europe <https://jpi-urbaneurope.eu/project/unloc/>
- În social media

Facebook: <https://www.facebook.com/unlocproject>

Instagram: https://www.instagram.com/p/DQewXj_DNU6

Director Proiect,

Ivan, Loredana,

